

BILTEN

Balkanske nezavisne mreže organizacija u oblasti invalidnosti

IZDANJE 09 / Mart 2017.

Prva sjednica Upravnog odbora BIDF mreže održana je 1. i 2. februara 2017. godine u Beogradu, a prisutni su bili svi članovi upravnog odbora mreže.

Tom prilikom predstavljen je izvještaj o radu za 2016. godinu.

Više na stranici 5.

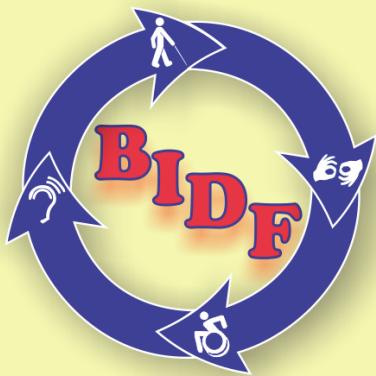
U ovom broju

Vijesti iz BiH 6-7

Vijesti iz Srbije 8-9

Vijesti iz Crne Gore 10-11

Vijesti iz BJR Makedonije 12-13

IMPRESUM

**Biltena Balkanske
nezavisne mreže organi-
zacija u oblasti invalid-
nosti**

Autor:

Tim autora-nacionalni koordina-
tori/ce BIDF Mreže

Izdavač:

Koordinacioni odbor invalidskih
organizacija Republike Srpske-
KOOIRS

Za izdavača:

Agencija za saradnju, edukaciju i
razvoj - ACED

office@aced.ba, www.aced.ba

Priprema i dizajn:

Spomenka Krajišnik

Dražen Barišić

Štampa:

Markos

Tiraž:

1000

www.bidfmreza.org

Kontakt osobe:

Regionalni Koordinator Mreže

Zoran Dobraš, predsjednik Koordinacionog odbora invalidskih organizacija Republike Srpske

tel.: +387 51 302 628

e-mail: zorandobras@gmail.com

Nacionalni koordinator Mreže za Bosnu i Hercegovinu

Suvad Zahirović, direktor I.C. "LOTOS"

tel.: +387 35 251 476

e-mail: suad.z@bih.net.ba

Nacionalna koordinatorica Mreže za Srbiju

Mimica Živadinović, koordinatorica Centra za samostalni život OSI Srbije

tel.: +381 11 367 53 17

e-mail: office@cilsrbija.org

Nacionalna koordinatorica Mreže za Crnu Goru

Nataša Borović, predsjednica Saveza udruženja paraplegičara CG

tel.: +382 20 662 186

e-mail: paraplegicaricg@t-com.me

Nacionalni koordinator Mreže za BJR Makedoniju

Zvonko Šavreski, predsjednik Pokreta protiv invaliditeta-POLIO PLUS

tel.: + 389 2 2400 544

e-mail: zvonko@polioplus.org.mk

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Ova publikacija je pripremljena kroz realizaciju projekta "Balkanska nezavisna mreža organizacija u oblasti invalidnosti", a njeno objavljivanje finansira Evropska unija - program Civil society facility. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost projektnih partnera i ne predstavlja zvanične stavove Evropske unije.

Sadržaj:

UVOD.....	4
BIDF - Sasatanak Upravnog odbora BIDF mreže.....	5
BiH - Promocija knjige priča roditelja mlađih osoba sa invaliditetom pod nazivom „Samostalan život je i naša nada“.....	6
BiH - Priručnik "Put ka samostalnom životu"	6
BiH - Okrugli sto - Problemi i poteškoće osoba sa invaliditetom pri korištenju bankarskih usluga u BiH.....	7
BiH - U Ženevi usvojen izvještaj BiH o provođenju Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom	7
SRB - Inkluzivna opera „Časovničar“.....	8
SRB - Konferencija o političkom učešću osoba sa invaliditetom	8
SRB - Umetnošću do posla za slepe.....	9
SRB - Stonoteniseri sa invaliditetom iz Italije donijeli sedam medalja.....	9
SRB - CIL Srbija: Potpisani LAP u oblasti invalidnosti i održane radionice o diskriminaciji.....	9
CG - Program Vlade Sjedinjenih Američkih Država za međunarodne posjetioce: International Visitor Leadership Program.....	10
CG - Projekat „Moje znanje– Moja vještina– Moj posao“	10
CG - Utisak sa studijske posjete SAD-u: Telemedicina.....	11
BJR MKD - Centar za zapošljavanje osoba sa invaliditetom	12
BJR MKD - Prezentacija Priručnika za inkluzivno obrazovanje.....	12
BJR MKD - Radionica: Jačanje potencijala roditelja i unapređenje porodičnog funkcionisanja.....	13
BJR MKD - Platforma organizacija osoba sa invaliditetom.....	13
21. Mart - Svjetski dan osoba s Down sindromom - Dan šarenih čarapa.....	14-15

IZDVAJAMO

Priručnik "Put ka samostalnom životu"

U Ženevi usvojen izvještaj BiH o provođenju Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom

Konferencija o političkom učešću osoba sa invaliditetom

Stonoteniseri sa invaliditetom iz Italije donijeli sedam medalja

CIL Srbija: Potpisani LAP u oblasti invalidnosti i održane radionice o diskriminaciji

Program Vlade Sjedinjenih Američkih Država za međunarodne posjetioce: International Visitor Leadership Program

Centar za zapošljavanje osoba sa invaliditetom

Radionica: Jačanje potencijala roditelja i unapređenje porodičnog funkcionisanja

UVOD

INVALIDNOST NIJE PITANJE IZBORA, VAŠ STAV JESTE – MISLITE O TOME

Piše: Nataša Borović

Nacionalna koordinatorica BIDF mreže Crne Gore

Pišem uvodnik za novi broj Biltena i razmišljam o našoj Mreži.

Volim da se igram sa riječima i zato naviru asocijacije: povezanost, korelacija, međuodnos, uzajamnost, interakcija, uporedivost, učvrstiti, spojiti, udružiti, sjediniti, razvijati, ujediniti, povezati, sarađivati... Sve ove riječi opisuju našu Mrežu! Ona povezuje, uspostavlja međuodnose, doprinosi razvijanju kapaciteta kako organizacija tako i pojedinaca. Prava i socijalnu uključenost osoba sa invaliditetom, Mreža posmatra kroz spremnost društva da do maksimuma angažuje raspoložive kapacitete ovih osoba. A da bi se to postiglo potrebno je djelovati!

Život osoba sa invaliditetom pun je izazova, ali i mogućnosti koje se sve više otvaraju.

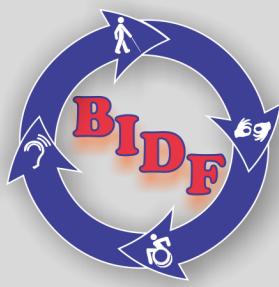
Riječ „mogućnosti“ usmjeri moj pogled na crtež koji je stajao na polici između dvije knjige. Milica, zaljubljenica u šah, nacrtala je: isprekidano srce, u srcu osmijeh, a u osmijehu riječi: „Svako može koliko može i još malo više!“

Dvanaestogodišnjakinja mi je objasnila da isprekidano srce predstavlja njen srce koje je operisala, da osmijeh znači da je ona i pored toga jedna vesela djevojčica, a da je poruka podstiče da bude uporna i da nikada ne odustaje.

Razmišljam: Invaliditet kao dio životnog iskustva! Pokušavam da izdvojam jedan isječak iz svog životnog iskustva kako bih ga uvezala sa Miličinim.

Oduvijek sam bila „vidljiva“! Moje štake su privlačile poglede koji su bili: sažaljivi, saosjećajni, sa osmijehom, skriveni... Bilo je trenutaka kada sam željela da se stopim sa ostalima, da se ne razlikujem od njih; a bilo je i trenutaka kada te poglede nisam ni uočavala – okruženje se navikne, ti se navikneš. Jednoga dana (imala sam četrnaest godina) moja buntovna priroda je odlučila da tkz. nedostatak preinači u nešto lijepo, da još više istakne različitost. Ofarbalam štakе crnom bojom, a zatim crvenom, bijelom, plavom i zelenom nacrtala na njima: srca, cvjetice, hijeroglife... To su bile jedinstvene štakе! Moj modni detalj!

Vidim našu Mrežu kao osmijeh, a znamo da je osmijeh jedna kriva linija koja može da ispravi mnoge stvari! :)

Sastanak upravnog odbora BIDF mreže

Prva sjednica upravnog odbora BIDF mreže održana je 1. i 2. februara 2017. godine u Beogradu, a prisutni su bili svi članovi upravnog odbora mreže.

Tokom sjednice, koordinator BIDF mreže Zoran Dobraš, predstavio je izvještaj o realizovanim aktivnostima između dvije sjednice, a takođe je usvojen i izvještaj za 2016. godinu.

Predstavnici Agencije za saradnju, edukaciju i razvoj ACED, zajedno sa koordinatorom BIDF mreže, predstavili su članovima/cama upravnog odbora i plan rada mreže za 2017. godinu.

Drugog dana, sjednici su se pridružili, kao gosti, predstavnici organizacija osoba sa invaliditetom iz regionala:

NOOIS Srbija, Caritas Srbija, Caritas Italija, SHVK – KAB Kosovo, EDF Brussels.

U ovom dijelu sjednice razgovaralo se o mogućim saradnjama i zajedničkim aktivnostima mreže i pomenutih organizacija.

Izvor: Agencija za saradnju, edukaciju i razvoj ACED

VIJESTI IZ BiH

Priručnik "Put ka samostalnom životu"

Priručnik za samostalan život mladih osoba sa invaliditetom pod nazivom „Put ka samostalnom životu“ je nastao sa ciljem da pruži informacije koje mladoj osobi mogu biti od pomoći na putu ka samostalnosti.

Sadrži objašnjenje pojma, preduslova i principa filozofije samostalnog života, pregled nastanka i razvoja pokreta za samostalan život, razradu faktora neophodnih za samostalnost, kao i dio sa upitnicima i tabelama namerjenim ličnom napretku mlade osobe.

Izvor: I.C. Lotos

Promocija knjige priča roditelja mladih osoba sa invaliditetom pod nazivom „Samostalan život je i naša nada“

Informativni centar za osobe sa invaliditetom „Lotos“ 16. marta 2017. godine u hotelu "Tuzla" održao je promociju knjige priča roditelja mladih osoba sa invaliditetom pod nazivom „Samostalan život je i naša nada“.

O iskustvima života sa invaliditetom svoje djece, ličnim strahovima i pitanjima o budućnosti, ali i o novoj transformaciji i rađanju nepobjedive snage i spremnosti da se lakše nose sa izazovima ko-

je nosi invaliditet, ponosno su nam govorili roditelji mladih osoba sa invaliditetom.

Izdavač knjige priča je Informativni centar za osobe sa invaliditetom „Lotos“, a priče su sakupljene i publikovane u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta za samostalan život osoba sa inva-

liditetom u BiH“ koji I.C. „Lotos“ provodi u partnerstvu sa švedskom organizacijom STIL iz Stockholm, a finansiran je od strane švedske međunarodne razvojne agencije Sida posredstvom švedske organizacije osoba sa invaliditetom za međunarodnu saradnju MyRight.

Vjerujemo da će ova publikacija poslužiti mnogim roditeljima i porodicama osoba sa invaliditetom, kao ohrabrenje i motivacija da nastave da se zalažu za prava svoje djece na samostalan život i puno učešće u društvu.

Takođe, namjera je da posluži i široj zajednici kako bi se upoznala sa problemima porodica osoba sa invaliditetom koje ostaju na marginama društvene pažnje.

Izvor: I.C. Lotos Tuzla

Okrugli sto - Problemi i poteškoće osoba sa invaliditetom pri korištenju bankarskih usluga u BiH

Predstavnici Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize su učestvovali u okruglu stolu na temu „Problemi i poteškoće osoba sa invaliditetom pri korištenju bankarskih usluga u BiH” koji održan 09. februara 2017. godine u Sarajevu, koji je organizovalo Udruženje slijepih Kantona Sarajevo. U radu okruglog stola uzeli su učešće predstavnici udruženja osoba sa invaliditetom iz: Banjaluke, Bihaća, Zenice, Tuzle, Tešnja i Sarajeva. Na ovom okruglom stolu diskutovalo se o problemima i poteškoćama koje osobe sa invaliditetom imaju pri korištenju bankarskih usluga. Razmatrani su svi oblici diskriminacije i nepoštovanja dostojanstva i privatnosti osoba sa invaliditetom pri korištenju ovih usluga. Fokus je bio usmjeren na osobe sa tjelesnim, intelektualnim i senzornim invaliditetom.

Predstavnici organizacija osoba sa invaliditetom iz cijele Bosne i Hercegovine iznosili su konkretne

probleme sa kojima se prilikom korištenja ovih usluga susreću. Prema programu rada, izlaganja su imali svi predstavnici osoba s invaliditetom, a shodno obliku invaliditeta osoba čiji su predstavnici. Generalno je konstatovano da se pri korištenju bankarskih usluga od strane osoba sa invaliditetom krši njihovo dostojanstvo, privatnost i sigurnost. Dato je mnogo prijedloga kako određene probleme rješavati, te je zaključeno

da se na ovom okruglom stolu ne definisu moguća rješenja, jer je ovo prvi "okrugli sto" na ovu temu i s obzirom na brojnost problema i predloženih rješenja formirana je radna grupa koja će sublimirati sve prijedloge za rješavanje problema pri korištenju bankarskih usluga u BiH shodno i zakonskoj regulativi i realnim mogućnostima za rješavanje problema. Radnu grupu sačinjavaju Elvira Bešlija, Zumreta Galijašević, Zoran Dobraš, Jasmina Proho, Haris Haverić i Fikret Zuko.

Izvor: SPODP FBiH

U Ženevi usvojen izvještaj BiH o provođenju Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom

Komitet UN za prava lica sa invaliditetom je inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine usvojio na sjednici koja se održala 6. aprila 2017. godine. U pripremi razmatranja Izvještaja Bosne i Hercego-

vine, Komitet je usvojio listu pitanja čiji je cilj dopuniti izvještaj važnim informacijama kako bi se omogućilo da Komitet procijeni stanje ostvarivanja prava predviđenih Konvencijom. Prezentaciju Izvještaja o implementaciji UN Konvencije pred Komitetom za ljudska prava u Ženevi radila je delegacija Bosne i Hercegovine imenovana od strane Vijeća ministara BiH. Delegacija je imala 11 članova, predstavnika nadležnih organa i institucija BiH, entiteta i Distrikta Brčko, i predstavnika NVO sektora i Vijeća za lica sa invaliditetom BiH. U isto vrijeme je predstavljen i alternativni izvještaj koji su predstavile OOSI iz BiH.

Izvor: Agencija za saradnju, edukaciju i razvoj ACED

Konferencija o političkom učešću osoba sa invaliditetom

VIJESTI IZ SRBIJE

Inkluzivna opera

„Časovničar“

Udruženje „Živimo zajedno“ pokrenulo je organizaciju prve inkluzivne opere pod nazivom „Časovničar“. Ovaj poduhvat predstavlja svojevrsni proizvod najtalentovаниjih korisnika ovog udruženja, osnaženih da se samostalno angažuju i afirmišu u kulturno-umetničkom stvaranju. Povod pretpremijernog izvođenja opere „Časovničar“ je potpisivanje protokola kojim će Beograd zvanično postati domaćin Međunarodnog kongresa za osobe sa posebnim potrebama 2018. godine. Prvi put u svojoj istoriji srpska prestonica će ugostiti više od osam stotina osoba sa smetnjama u intelektualnom razvoju iz celog sveta, čime će stati rame uz rame sa najvećim evropskim metropolama poput Haga, Berlina i Praga.

Izvor: Udruženje „Živimo zajedno“

U srijedu, 15. marta 2017. godine, održao se završni događaj projekta koji realizuje Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom u Srbiji (CIL) „Jačanje političkog učešća osoba sa invaliditetom“, u saradnji sa Nacionalnom organizacijom osoba sa invaliditetom (NOOIS) uz finansijsku podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

Cilj je bio promocija uspjeha koji su tokom projekta ostvareni, sagledavanje uticaja koji su postignuti i naglasak na konkretne korake koji doprinose povećanju učešća osoba sa invaliditetom (OSI) u javnim politikama, na izborima i politici uopšte.

Projekat „Jačanje političkog učešća osoba sa invaliditetom“ je inicijativa koja je trajala 18

mjeseci, a koja je ostvarila pozitivne promjene u izbornim pravilima, stimulisala političko učešće OSI, doprinijela promjenama u zakonima i politikama na nacionalnom nivou, i podržala saradnju između lokalnih samouprava i organizacija

osoba sa invaliditetom. Na Konferenciji je bilo preko 80 učesnika iz najviših institucija države, lokalne samouprave i predstavnika OOSI.

Izvor: Centar za samostalni život OSI Kragujevac

Umetnošću do posla za slijepе

Projekat „Use sound to watch around“ u organizaciji udruženja „Kulturni centar mladih Vojvodine“ je dugoročni internacionalni projekat u okviru programa „Erasmus+“. Tema projekta je rješavanje nezaposlenosti slijepih mladih osoba korišćenjem mogućnosti dizajna zvuka i muzike.

Idejni tvorac i glavni organizator je Željka Milošević, harfistkinja i profesorica muzičke škole „Petar Konjović“ u Somboru gdje predaje u okviru smera „Snimanje i dizajn zvuka“. Inspiraciju je dobila kroz rad sa svojim slijepim učenikom. Ovaj projekat okuplja 40 učesnika iz sedam zemalja (Srbija, Albanija, Crna Gora, Bugarska, Turska, Grčka i Italija) koji rade sa

mladima i koji se bave edukacijom kao i rješavanjem socijalnih problema kod mladih (NVO aktivisti, edukatori, sociolozi itd). Među učesnicima biće i po jedna slijepa osoba iz svake zemlje. Ideja projekta je da se učesnici edukuju o mogućnostima dizajna zvuka i muzike, kao i o metodama i tehnikama koje ove oblasti pružaju sa ciljem da se smanji broj nezaposlenosti kod slijepih mladih.

Izvor: www.novosti.rs

Stonoteniseri sa invaliditetom iz Italije donijeli sedam medalja

Reprezentacija Srbije u stonom tenisu za osobe sa invaliditetom na Svjetskom kupu u Linjanu, od 28. februara do 6. marta, nije nastupila u kompletном sastavu, ali je, ipak, ostvarila podvig. Naši majstori celuloidne loptice su osvojili, čak, sedam medalja. Najuspješniji od naših osam predstavnika na SK u Italiji je

Novosađanin Mitar Palikuća, koji je osvojio dvije zlatne medalje. Zajedno sa Budimirom Malešićem i Milanom Zelenom bio je i ekipno prvi. Zlatna Borislava Perić Ranković, paraolimpijska šampionka, neočekivano je u finalu izgubila od Nemice Sandre Mikolašek. U istoj kategoriji Zorica Popadić osvojila je bronzu. U ekipnoj konkurenciji Borislava i Zorica su osvojile zlatan pehar, ekipnu bronzanu medalju osvojile su i Ana Prvulović i Sanja Mijatović.

Izvor: www.novosti.rs

CIL Srbija: Potpisani LAP u oblasti invalidnosti i održane radionice o diskriminaciji

U okviru projekta Jačanje političkog učešća OSI koji CSŽ Srbije sprovodi u saradnji sa Nacionalnom organizacijom OSI, potpisani su Lokalni akcioni planovi u oblasti invalidnosti u Kladovu 10. februara i Novom Pazaru 6. marta 2017. godine.

Ocekujemo da će ovi planovi doprinijeti boljoj saradnji lokalnih samouprava i OOSI na terenu i unapređenju socijalne politike za osobe sa invaliditetom.

Radionice o diskriminaciji

Centar za samostalni život OSI Srbije je uspješno realizovao radionice na temu diskriminacije OSI u saradnji sa Kancelarijom Povjerenice za zaštitu ravnopravnosti.

Održane su tri radionice, u Smederevu 23. decembra 2016, u Somboru 11. januara i u Negotinu 18. januara 2017. godine.

Radionice su okupile veliki broj osoba sa invaliditetom i predstavnike lokalnih vlasti i institucija.

Izvor: CIL Srbija

VIJESTI IZ CRNE GORE

Projekat „Moje znanje – moja vještina – moj posao“

Savez udruženja paraplegičara Crne Gore i Kuća mode i ljepote „Zoran“ od januara 2017. godine realizuju projekat „Moje znanje – moja vještina – moj posao“, koji finansira Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

Cilj projekta je povećanje zapošljenosti osoba sa invaliditetom i unapređenje njihove socijalne uključenosti. Projektom je predviđena obuka za kozmetičare i frizere (četiri osobe sa invaliditetom) i osposobljavanje za vođenje administrativnih poslova i postavljanje informacija na web stranici (četiri osobe sa invaliditetom). Nakon završene obuke, osam osoba sa invaliditetom će se zaposliti kod dva poslodavca: Kuća mode i ljepote „Zoran“ i Savez udruženja paraplegičara Crne Gore.

Izvor: Savez udruženja paraplegičara Crne Gore

Program Vlade Sjedinjenih Američkih Džava za međunarodne posjetioce: International Visitor Leadership Program

Predsjednica Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore, Nataša Borović, od 4. do 25. februara 2017. godine, bila je u studijskoj posjeti Sjedinjenim Američkim Državama. Studijsku posjetu je omogućila Vlada SAD u okviru Programa za međunarodne posjetioce (International Visitor Leadership Program), na temu zdravstvene zaštite ranjivih grupa.

Učesnici Programa bili su iz: Australije, Ukrajine, Irske, Rumunije, Mađarske, Filipina, Bocvane, Liberije, Hong Konga, Avganistana, Libana, Nigerije, Tanzanije, Kambodže, Bahama i Crne Gore.

Oni su imali priliku da saznaju kako funkcioniše sistem zdravstvene zaštite u SAD i da se upoznaju sa primjerima dobre prakse u: Vašingtonu (Okrug Kolumbija), Nju Jorku (Nju Jork), Džeksonvilu (Florida), Santa Feu (Novi Meksiko), Mineapolisu (Minesota), Rinu (Nevada) i Sijetlu (Vašington).

Posjeta je počela u Vašingtonu DC, gdje je grupa imala priliku da se upozna sa složenim sistemom zdravstvene zaštite i sa uticajem Vladinih zdravstvenih inicijativa na marginalizovane populacije.

U Džeksonvilu, grupa se upoznala sa radom institucija i organizacija koje se bave javnim zastupanjem, vidjela je kako funkcionišu mobilne zdravstvene jedinice, koje usluge/podrške za samostalni život osoba sa invaliditetom su dostupne i kakva je uloga tehnologije u unapređenju pristupačnosti zdravstvene zaštite za ruralnu populaciju.

Nakon posjete Džeksonvilu, učesnici Programa su se podijelili u tri grupe. Jedna grupa je posjetila Santa Fe, druga Mineapolis, a treća Rino.

Grupa koja je posjetila Rino, imala je priliku da se upozna sa modelima privatno-javnog partnerstva, da vidi koje usluge za starije osobe i za beskućnike su dostupne, da se upozna sa vrstama podrški za studente sa invaliditetom i da sazna nešto više o organizacijama koje se bave javnim zastupanjem osoba sa invaliditetom.

U Sijetlu su se grupe ponovo sjedinile. Učesnici su se upoznali sa načinom pružanja zdravstvenih usluga u multikulturalnim zajednicama, sa programima koji su dostupni izbjeglicama i sa značajem umrežavanja sa predstvincima različitih sektora. Posjetili su i Fondaciju Bila i Melinde Gejs: Arrive curious. Leave inspired.

Takođe, učesnici su, u Vašingtonu i Sijetlu pohađali radionicu o akcionom planiranju, u organizaciji Capital Communications Group, INS, International Consulting.

Organizatori su se potrudili da učesnici Programa imaju dovoljno vremena da se upoznaju sa društvenim, kulturnim i istorijskim prilikama u SAD. Imali su mogućnost da posjeti mnoga izletišta, muzeje, galerije, da prisustvuju predstavama na Brodveju, da šetaju i da otkrivaju ljepote gradova u kojima su bili.

Izvor: Savez udruženja paraplegičara Crne Gore

Utisak sa studijske posjete SAD-u: Telemedicina

Primjere primjene telemedicine u zdravstvenoj zaštiti korisnika iz udaljenih ruralnih krajeva vidjeli smo u Džordžiji, u mjestima Blekšir, Vejkona i Tifton.

U Blekširu smo posjetili neprofitnu organizaciju „Partnerstvo za tele-zdravstvo“ Džordžije koja promoviše telemedicinu. U jednoj osnovnoj školi, u Vejoni, uspješno se koristi telemedicina za osnovne preglede učenika, a u Tiftonu je jedinica telemedicine sastavni dio regionalnog medicinskog centra. Za korišćenje ovih usluga potreban je pružalač usluga za telemedicinu, koji u svom sastavu ima grupu stručnjaka koja obezbeđuje odgovarajuću opremu i vezu i pomaže u njenom održavanju. S druge strane, iskustvo je pokazalo da je ljekaru, koji se u tom trenutku nalazi u drugom gradu ili državi, kao podrška potrebna osoba koja će na najbolji način da razumije njegove zahtjeve prilikom telepregleda, a ta osoba nužno ne mora biti neko ko je završio bilo kakvu nauku vezanu za medicinu.

Izvor: Savez udruženja paraplegičara Crne Gore

VIJESTI IZ BJR MAKEDONIJE

Prezentacija Priručnika za inkluzivno obrazovanje

Nesporna je potreba integracije djece sa invaliditetom u redovnom obrazovanju, umjesto njihovog segregiranja u specijalnim centrima i obrazovnim ustanovama, bez diskriminacije i na osnovu jednakih mogućnosti.

Nastavnici u sistemu obrazovanja su bitan dio ove integracije. Zato su izrađena dva priručnika koja su namijenjena nastavnicima odjeljenske nastave: „Priručnik za inkluzivno obrazovanje—opšti dio“ i „priručnik za inkluzivnu nastavu—primjeri“.

Resursni centar je organizovao prezentacije ovih priručnika u deset gradova u Makedoniji kojima je prisustvovalo ukupno 340 nastavnika.

Izvor: Polio Plus

Centar za zapošljavanje osoba sa invaliditetom

U proteklih dva mjeseca Polio Plus, u partnerstvu sa Privrednom Komorom BJRM, započeo je realizaciju svog projekta koji ima za cilj ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje: "Centar za zapošljavanje osoba sa invaliditetom".

U okviru ovog projekta, Polio Plus, svoje djelovanje je fokusirao na uspostavljanje Centra za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, koji će biti most između osoba sa invaliditetom i kompanija. Centar će pružati svu neophodnu i potrebnu podršku, obuke i prakse, koje će ojačati znanje i kapacitet osoba sa invaliditetom i njihovo učešće na otvorenom tržištu rada, te njihovo zapošljavanje.

Ciljevi ovog centra su:

- Da se uspostavi inovativni servis za zapošljavanje osoba sa invaliditetom;

- Jačanje kapaciteta osoba sa invaliditetom za zapošljavanje i napredovanje u karijeri;
- Jačanje kapaciteta preduzeća za aktivno i jednako uključivanje osoba sa invaliditetom u procesima rada;
- Da se poveća svijest osoba sa invaliditetom da doprinose radnom procesu podjednako kao i drugi zaposleni;
- Kompanije da pokažu korporativnu i društvenu odgovornost prema osobama sa invaliditetom kroz njihovo zapošljavanje.

S druge strane, cilj je podizanje svijesti kod poslodavaca da osobe sa invaliditetom mogu i treba da budu uključeni u proces zapošljavanja sa jednakim mogućnostima kao i svi ostali.

Izvor: Polio Plus

Radionica: Jačanje potencijala roditelja i unapređenje porodičnog funkcionisanja

Od 3. do 5. marta 2017. godine, Resursni centar za roditelje djece sa posebnim potrebama organizovao je psihološko-edukativnu radionicu u hotelu Car Samoil u Strumici. Cilj ove radionice je jačanje potencijala roditelja i unapređenje porodičnog funkcionisanja, porodicama koje se suočavaju sa invaliditetom.

Teme su bile razne, poput psihološke podrške u procesu prihvatanja i suočavanja sa invaliditetom svog djeteta, funkcionalni mehanizmi porodice kao sistema, promocija porodične funkcionalnosti u interesu svih članova porodice, jačanje ličnih potencijala, jačanje kapaciteta roditelja i osjećaj kompetentnosti za uključivanje u podršci.

Ovoj radionici priključili su se i predstavnici udruženja osoba sa invaliditetom, kao i stručnjaci različitih profila. Pored radnog dijela, učesnici su imali vremena i za međusobno upoznavanje, i razmjenu ličnog iskustva.

Izvor: Polio Plus

Platforma organizacija osoba sa invaliditetom

U okviru projekta "Margina Obscura" Polio Plus, sa partnerom ACED iz Banja Luke, započeo je aktivnosti na stvaranju Platforme organizacija sa invaliditetom.

Memorandum o saradnji je potpisana od strane 12 organizacija osoba sa invaliditetom koje su napravile prve korake ka uspostavljanju Nacionalne Platforme organizacija osoba sa invaliditetom. Platforma treba da postane glavno jezgro nacionalnih i lokalnih organizacija, osoba sa invaliditetom i njihovim porodicama u Makedoniji. Platforma ima za cilj da dopriene jačanju uticaja organizacija osoba sa invaliditetom u javnim politikama, procesima

donošenja odluka i jačanje političkog dijaloga kroz prizmu pitanja invalidnosti.

Od 10. do 12. marta realizovana je radionica strateškog planiranja i budućeg rada Platforme.

Izvor: Polio Plus

21. Mart - Svjetski dan osoba s Down sindromom - Dan šarenih čarapa

Navedeni datum je izabran kako bi označio jedinstvenost Down-ovog sindroma u potrostručenju (trisomiji) 21. hromozoma. Svjetski dan syndroma Down (WDSD) prvi put je obilježen u Singapuru 2006. godine. Downov sindrom je genetski poremećaj koji je uzrokovan prisutnošću jednog hromozoma viška. Nastaje u trenutku začeća.

Hromozomi su sićušne nakupine bjelančevina u svakoj stanici ljudskog organizma koje prenose sve nasljedne karakteristike. Na svakom hromozomu nalaze se hiljade gena u kojima su zapisane sve naše nasljedne osobine u obliku DNK.

Hromozomi dolaze u paru i u svakoj se stanici nalazi 23 para (46 hromozoma ukupno). U svakom paru jedan hromozom potiče od majke, a jedan od oca.

Uzrok Down-ovog sindroma otkrio je 1959. godine francuski genetičar Jerome Lejeune. Na 21. paru hromozoma otkrio je još jedan hromozom viška, umjesto 2, tu su se nalazila 3 hromozoma, a u cijeloj stanici umjesto 46, ukupno 47 hromozoma.

Takov poremećaj nalazi se kod svakog čovjeka s Downovim sindromom. Nije ga moguće izmijeniti, niti liječiti. Sindrom je naziv za skup zajedničkih znakova i karakteristika, a ime Down potječe od imena engleskog liječnika Johna Langdona Downa koji je 1866. prvi opisao sindrom, gotovo 100 godina prije nego što je pronađen uzrok poremećaju. Ljudi s Downovim sindromom imaju određeni stepen poremećaja u razvoju (mentalni hendikep).

Stepen poremećaja varira od osobe do osobe i nemoguće je odmah poslije porođaja ustanoviti koji će stepen poremećaja dijete imati.

Obilježavanjem Svjetskog dana Down sindroma želimo upoznati svijet s ovim poremećajem i pri tome podstaći ljude za veće poštovanje prava ljudi s Downovim sindromom. Većim razumijevanjem i poboljšanjem njihovog položaja u društvu možemo poboljšati kvalitetu života osoba s Down sindromom.

ROCK YOUR SOCKS

— FOR —

WORLD DOWN SYNDROME DAY

3.21

Prosječno se jedno od 650 novorođene djece rađa s Downovim sindromom. Taj poremećaj sprječava normalan fizički i mentalni razvoj djeteta. Down sindrom smatra se jednim od najčešćih genetskih odstupanja pri kojem postoji višak jednog ili dijela jednog hromozoma što uzrokuje različite probleme u psihofizičkom razvoju djeteta.

Naučno je dokazano da postoji preko pedeset karakterističnih obilježja Down sindroma. Njihov intenzitet se razlikuje od osobe do osobe.

Zdravstvene poteškoće koje imaju osobe s Downovim sindromom vrlo su varijabilne. 30-60 posto osoba ima srčane greške, 20 posto osoba ima endokrinološke probleme (najčešće poremećaji u radu štitne žlijezde). Osim toga, djeca s Downovim sindromom mogu imati neurološke, hematološke poremećaje, poremećaje lokomotornog sustava, gastrointestinalnog sustava, bolesti oka, bolesti usne šupljine.

Bez obzira koliki je postotak oboljenja ili poremećaja, ova djeca i mladi trebaju posebnu pažnju, tokom odrastanja različite medicinske i rehabilitacijske postupke te posebne metode učenja. Ovaj poremećaj je vrlo kompleksan te zahtijeva veliku angažovanost cijele porodice oboljelog djeteta.

Karakteristike djece s Down sindromom

Topli, dobrodušni, vedri, veseli; komuniciraju sa svojom okolinom; vjerno kopiraju ponašanja svoje sredine, mogu biti kreativni, u fazi djetinjstva im je potrebna porodica, a zatim je potrebno pripremiti ih za samostalan život.

Simbol Dana sindroma Down su šarene čarape jer ih osobe s Down sindromom ne mogu upariti. Nošenjem šarenih čarapa pokazuje se podrška borbi osoba s Down sindromom kako bi se što bolje integrисали u naše društvo.

DISABILITY
is a natural
part of the **HUMAN**
EXPERIENCE

EVERY CHILD IS A
different KIND OF flower,
AND ALL TOGETHER,
MAKE THIS WORLD
A Beautiful GARDEN.

Diversity
Is about
Valuing
Everyone
Regardless of their
Skin colour, gender,
Intellectual ability,
Their disability,
Youth or maturity.

see the
ABLE
not the

LABEL ☼

